

Christianity, a human individuality was discovered. The means of its salvation, the transition to the kingdom of heaven - the realm of freedom, is the metaphysical love of God. But such love also means a fully conscious responsibility of the person before people.

Keywords: freedom, freedom of choice, free will, consciousness exemption, responsibility, rescue, good fortune

УДК 223.7:316.722

МЕДІАЦІЯ МІЖКУЛЬТУРНИХ КОНФЛІКТІВ: ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО ПРИТЧУ

Т. В. ДАНИЛОВА, кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії
**Національний університет біоресурсів і
природокористування України**
E-mail: danilova_tv@ukr.net

Анотація. Для подолання негативних наслідків міжкультурного спілкування, спричинених зіткненням різних тунелів реальності, необхідно вийти за межі власної символічної території. Це можливо здійснити за допомогою використання такої наративної структури як притча.

Знайомство з притчами допомагає розширити набір моделей сприйняття світу, змінити позиції учасників діалогу. Притчі виступають посередниками у відносинах між представниками різних культур.

Ключові слова: міжкультурний діалог, міжкультурний конфлікт, притча, тунель реальності, ціннісні орієнтації

Актуальність. Однією з особливостей міжкультурного діалогу є проблематичність взаєморозуміння, обумовлена повним або частковим незнанням матриць іншої культури. Стає очевидним, що цей діалог вимагає максимуму зусиль, особливо в сучасних умовах. Примножуються виклики, які становлять загрозу самому людству, загострюються проблеми у відносинах між представниками різних політичних, соціальних, релігійних груп.

Причина конфліктів полягає, зокрема, в тому, що кожна людина перебуває у власному тунелі реальності [6] та сприймає світ через певний набір фільтрів. Світ багатоманітний сенсорними проявами,

але люди можуть усвідомити лише незначну їх частку. Втім і те, що сприймається, фільтрується індивідуальним досвідом, культурою, мовою, переконаннями, системою цінностей, інтересами і припущеннями. Кожна людина формує свою унікальну реальність: всі її дії спираються на особистісну модель світу, яка визнається єдиною істинною реальністю [3].

Зазвичай люди спілкуються між собою завдяки засобам вербальної та невербальної комунікації. Вербальна комунікація зустрічає на своєму шляху певні бар'єри, фільтри, сформовані «примусовою реальністю» індивідів, які не дають смислу повідомлення дійти до свідомості адресата. Під час передачі інформації її смисл частково перековерчується, а частково губиться, оскільки сам процес вербального оформлення думок породжує деформацію смислу повідомлень. До того ж, лише незначна частка інформації передається за допомогою слів. Решту складають засоби невербальної комунікації, які також можуть мати відмінності у різних народів і культур і не сприяти точному «прочитанню» повідомлення [3]. Поряд з культурним існує і виховне середовище, в рамках якого кожен створює свою «систему культури» і яке може зіткнутися з іншими, незрозумілими йому системами. Отже, міжкультурна проблематика перетворюється на проблематику міжлюдських відносин.

Людина живе у світі, сповненому найрізноманітнішими культурно-ціннісними орієнтаціями, що іноді мирно співіснують, а іноді – конфліктують між собою. Різні ціннісні орієнтири можуть зіштовхуватися в процесі міжкультурної комунікації і призводити до конфліктів, спричиняти стани агресивності та тривоги.

Аналіз досліджень і публікацій. Основні положення та ідеї міжкультурної комунікації були розвинені такими дослідниками як Дж. Трагер, Е. Холл, Ю. Хабермас, Н. Луман, У. Гуденаф, А. Томас, К. Гіртц, Г. Хофстеде, В. Гудікунст, Р. Бріслін. Чимало цікавих спостережень, узагальнень, інтерпретацій культурних феноменів та міжкультурних контактів міститься у роботах М. Мамардашвілі, Ю. Лотмана, Г. Померанца, А. Рапопорта, Б. Успенського, С. Тер-Мінасової та інших. Проте актуальні проблеми міжкультурної комунікації саме у філософському дискурсі ще недостатньо досліджені.

Мета дослідження. У даній статті зроблено спробу проаналізувати притчу як засіб медіації міжкультурних конфліктів.

Результати дослідження та їх обговорення. Для подолання негативних наслідків міжкультурної комунікації, спричинених зіткненням різних тунелів реальності, видається доцільним використання інтегративного підходу, який розкриває та примирює різні конкретно-культурні образи людини і нормативні уявлення про її поведінку. У

рамках цього підходу визнається, що різні системи цінностей не виключають, а успішно доповнюють та збагачують одна одну [4].

Однобічність сприйняття, викликану відмінністю культурно-історичних умов, можливо подолати лише у випадку залучення до світу наших уявлень інших моделей мислення, визнання інших «правил гри» у взаєминах між людьми, в тому числі і таких, які виникли в інших культурно-історичних умовах. Необхідно змодельовати новий статусно-рольовий каркас спілкування або, що найкраще, взагалі позбавитися його. Для позитивного міжкультурного спілкування потрібно вийти за межі власної емічної реальності, сформованої системою кодування або структурою метафор і трансльованої засобами мови, мистецтва, математики чи інших символічних систем.

Сприйняття світу є описуванням його. Всякий, хто контактує з дитиною, виступає її вчителем, безперервно описуючи їй світ, доки ця дитина не починає сприймати світ таким, яким його описали [1]. Отже, людина вчиться трансформувати і тим самим створювати власний потік сприйняття відповідно до прийнятого в її культурі описування. Світ-як-описування стає її вищою реальністю і вона, по суті, вступає в лінгвістичну царину буття. Найголовнішою причиною забуття дитячого цілісного сприйняття світу є те, що воно не відповідає структурі культурно-узгодженого описування, і тому людині бракує термінів, за допомогою яких вона могла би його інтерпретувати [5].

Люди живуть у світі нескінченних інформаційних сигналів. Коли вони структурують це інформаційне середовище, світ набуває для них смислу. Якщо вони усвідомлюють той факт, що займаються процесом програмування своєї емічної реальності, то стають вільними у своїх діях, у сприйнятті світу. Вони можуть вийти за межі своєї символічної території, тобто перестати ідентифікувати себе лише з тією чи іншою роллю. Одним із шляхів такої зміни стану свідомості є використання притчі як смислокреативного екзистенційно-символічного феномену, позакультурного і укоріненого у позасвідомому [2].

Притча допомагає звільнитися від тканини думок, концепцій, помилкових понять, фальсифікацій і мрій, яку зазвичай плете наш розум – людина переживає дану мить в усій її повноті та здатна бачити те, що дійсно знаходиться перед нею.

Притча надає можливість розширити набір моделей сприйняття світу, які у багатьох випадках є корисним інструментом, створеним людським розумом і не тотожним невербальній реальності. Кожна з цих моделей вимагає від нас вважати найважливішою та абсолютно істинною певну інформацію і з повагою ставитися лише до певного класу сигналів, які пройшли крізь наші фільтри [7]. Все інше може бути

не просто проігноровано, але навіть і спростовано. Якщо концепції, погляди, ідеї людини не відповідають дійсності, то дуже часто під сформовані стереотипи підганяють саму дійсність. Зазвичай концепції, погляди, переконання люди оберігають від перевірки дійсністю тим, що вважають цю дійсність недостовірною або інтерпретують її в дусі своїх же концепцій [6]. Подібна реакція свідчить, що у сфері міжлюдських стосунків існує не одна єдина об'єктивна реальність, а їх множина, яку ми сприймаємо крізь фільтри наших концепцій і поглядів. Ситуація стає критичною, небезпечною тоді, коли такі концепції не контролюються реальністю і перетворюються на самоціль. На будь-яке заперечення у опонентів є власна відповідь, яка нібито підтверджує правильність їх поглядів. У таких випадках комунікація припиняється. Це типова реакція спротиву новій інформації, яку можна подолати завдяки розширенню життєвих горизонтів, виходу за межі особистісного тунелю реальності, зокрема, за допомогою притчі.

Притча потребує відмови від її інтерпретації в усталених культурних опозиціях, перегляду самого способу розуміння. Відмова від опозицій допомагає сприймати світ як цілісність, єдність у розмаїтті, сприяє подоланню будь-якої однобічності як стосовно внутрішньої картини світу людини, так і її життя в соціумі. Притча, не атакуючи систему ціннісних орієнтацій людини, демонструє однобічність її позиції. Тут можливі численні інтерпретації, але смисли/значення притч не можуть бути зведені до будь-якого інваріанту. Саме це дозволяє адресатові сприйняти притчу в межах свого власного досвіду. Отже, притча допомагає змінити звичну позицію, засвоїти моделі мислення представників інших культур. Переосмислення впливає на уявлення людини про саму себе, тобто про власне «Я». Прямолінійність логічного мислення здебільшого не допомагає у подоланні труднощів і може навіть заплутати вирішення проблеми. На противагу цьому притчі підказують несподівані, приголомшливі, але успішні рішення, які допомагають здобути свободу і подолати конфлікти, причиною яких є усталені моделі поведінки.

Завдяки сприйняттю притчі відбувається зміна позиції людини, актуалізується її творче начало. Коли людина усвідомлює відносний характер культурних норм, то зміна позиції відбувається не за рахунок втрати цінностей, а за рахунок усвідомлення, що можуть існувати інші цінності [4]. Притча допомагає людині не прив'язуватися до жодного з визначень самої себе відповідно до власного статусу і ролі, а відчутти свою внутрішню єдність, усвідомити себе як цілісність.

Найгостріші проблеми в процесі комунікації виникають через наявність різних систем цінностей. Ці конфлікти майже неможливо розв'язати. Людям дуже важко відмовитись від своїх життєвих

принципів, духовних цінностей, індивідуальних міфологій, незважаючи на те, що все це не допомагає їм конструктивно вирішувати конфлікти. Відмова від базових цінностей видається тотожною відмові від власного «Я». Фронтальний наступ на наявну систему цінностей викликає найчастіше таку ж фронтальну оборону. Цю оборону можна послабити за допомогою посередника у вигляді притчі, в якій йдеться не про конкретну людину, а лише про абстрактні персонажі наративного сюжету. Притча стає своєрідним медіатором, що поєднує опозиції. Сприймаючи її, адресат висловлює свої думки, своє розуміння ситуації, що було б значно важче зробити без цього посередника.

У ситуації міжособистісного чи міжкультурного конфлікту притчі використовують як моделі, що відображають конфліктні ситуації і пропонують можливі способи їх вирішення або вказують на наслідки окремих спроб вирішення конфліктів. Це динамічні моделі, які можна інтерпретувати по-різному, відповідно до власної ситуації. Вони пропонують незвичні відповіді на звичні конфліктні моделі поведінки. Знайомство з ними допомагає розширити власний набір понять, принципів, цінностей і способів вирішення конфліктів, а також подолати емоційні перешкоди та стереотипи щодо чужого способу думок і почуттів [4].

Знайомлячись з притчею як з альтернативною концепцією, яку можна або прийняти, або відхилити, сторони намагаються порозумітися. Незважаючи на протилежний погляд на життя, у них можуть бути точки дотику. Зрозуміло, що зміна поведінки не відбудеться відразу. Протилежні позиції слід перевірити, з'ясувати, наскільки вони прийнятні або неприйнятні для життєвої концепції кожної зі сторін. Для цього людина на деякий час ідентифікує себе з іншими [3], намагається зрозуміти іншу точку зору і перевіряє, що прийнятно для неї самої, що може допомогти в реальній ситуації, а що не підходить і має бути відхилено. Іншими словами, співрозмовникам потрібен час, перш ніж вони зможуть зробити той чи інший висновок з отриманої інформації.

Висновки і перспективи. За використання притчі як засобу оптимізації міжкультурної комунікації спостерігається зміна позицій учасників процесу. Притча сприяє усвідомленню того, що у самому факті культурного розмаїття можна знайти засоби подолання несприятливих особливостей людської поведінки, умови для вирішення внутрішньоособистісних та міжособистісних конфліктів. Притчі немовби з'єднують різні культури, уособлюють щось позачасове, вічне, що завжди підтримувало в людині її особистісне начало, допомагало у важку хвилину завдяки конструктивному переосмисленню ситуації. Притчі діють як посередники у відносинах між представниками різних культур.

References

1. Castaneda, C. (1991). Journey to Ixtlan: The Lessons of Don Juan. Washington Square Press; First American Edition, 272.
2. Danylova, T. (2013). Overcoming the Cultural Differences: Parable as a Means of Intercultural Dialogue. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 3, 42-51.
3. O'Connor, J., Seymour, J. (2011). Introducing NLP: (Psychological Skills for Understanding and Influencing People (Neuro-Linguistic Programming). Conari Press; Revised edition, 272.
4. Peseschkian, N. (1985). Oriental Stories as Tools in Psychotherapy. The Merchant and the Parrot. Springer, 168.
5. Wilber, K. (1996). The Atman Project: A Transpersonal View of Human Development. Quest Books, 260.
6. Wilson, R. A. (1988). Prometheus Rising. New Falcon Publications, U.S.; New Ed edition, 276.
7. Wilson, R. A. (1991). The New Inquisition. New Falcon Publications, 240.

МЕДИАЦИЯ МЕЖКУЛЬТУРНЫХ КОНФЛИКТОВ: НЕСКОЛЬКО СЛОВ О ПРИТЧЕ

Т. В. Данилова

Аннотация. Для преодоления негативных последствий межкультурного общения, вызванных столкновением различных туннелей реальности, необходимо выйти за рамки собственной символической территории. Это можно сделать с помощью использования такой нарративной структуры как притча. Знакомство с притчами помогает расширить набор моделей восприятия мира, изменить позиции участников диалога. Притчи выступают посредниками в отношениях между представителями разных культур.

Ключевые слова: межкультурный диалог, межкультурный конфликт, притча, туннель реальности, ценностные ориентации

MEDIATION IN INTERCULTURAL CONFLICTS: A FEW WORDS ON PARABLE

T. Danylova

Abstrakt. To avoid the negative after-effects of intercultural communication caused by the clash of different reality tunnels, it is necessary to go beyond the framework of the specific symbolical territory. Expanding the horizons of life, going beyond the boundaries of a personal reality tunnel can be achieved, in particular, by using parables. Acquaintance with parables helps to extend the set of the world perception models and to change the positions of the communication process participants. Parables act as intermediaries between people of different cultures and mentalities.

Keywords: intercultural dialogue, intercultural conflict, parable, reality tunnel, value orientations